

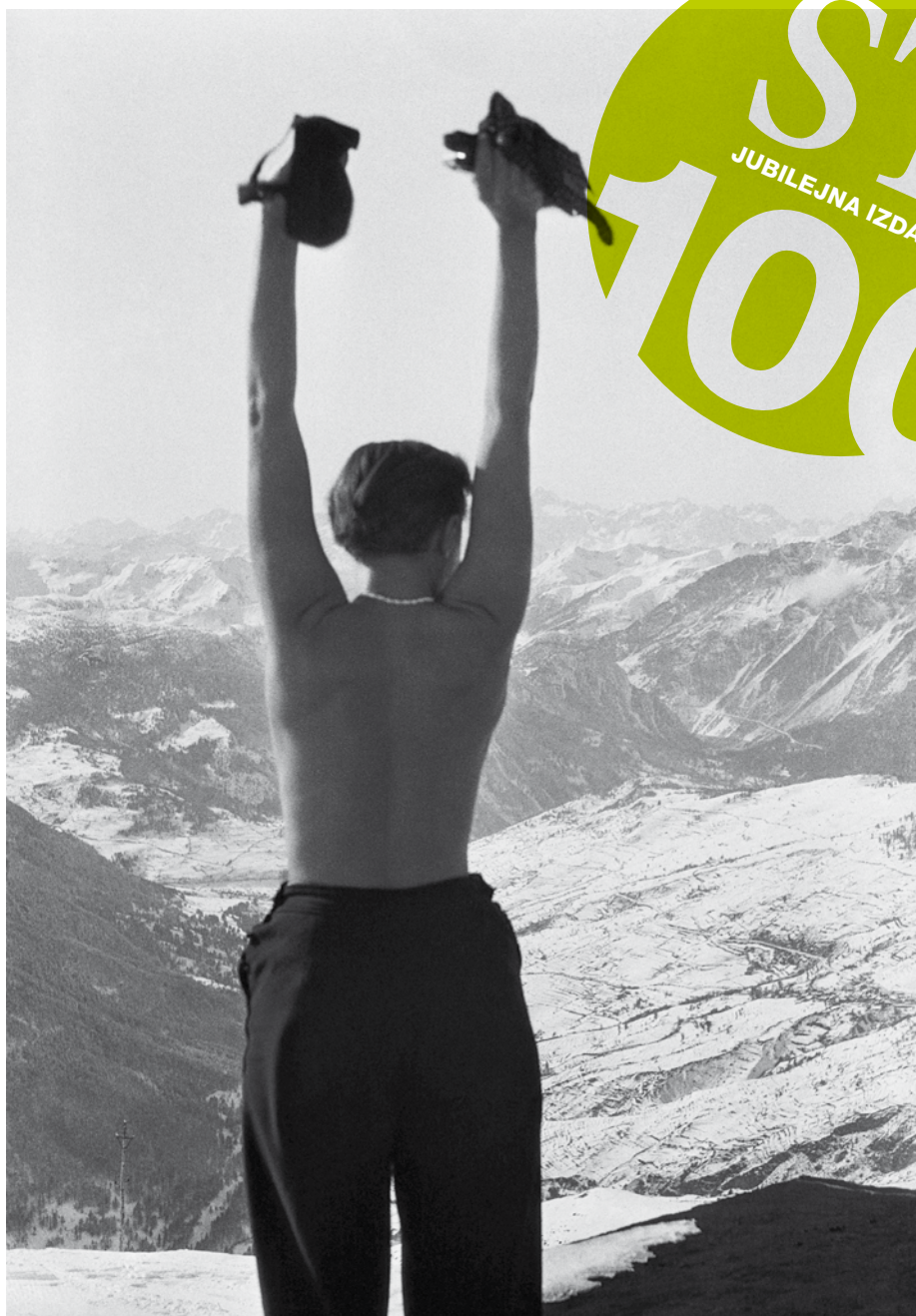
CIPRA

SLOVENSKA IZDAJA ISSN 2305-9850

ALPENAOODRU

TEMATSKO GLASILO CIPRE

ŠT. 100/2015

ŠT.
JUBILEJNA IZDAJA
100

Prve v navezi

Prispevek žensk k varstvu narave in razvoju družbe v Alpah

Uvodnik Stran 3

Obrazi Alp

Sonia Kälän Stran 4 **Matevž Straus** Stran 5

Ženske v Alpah

O vlogah in odnosih

Enakopravnost zahteva trajnostnost Stran 6

Če ženske odidejo, življenje v domačem kraju zamre

Katere možnosti imajo ženske v obrobni regiji na območju Alp? Stran 9

Psst, čisto tiho! O pripovedkah iz bivaka

Ženske v svetu gorskih pripovedk Stran 11

Panorama

Prve v navezi in junakinje vsakdana Stran 12

Pogovarjali smo se s Silvijo Hofmann

»Največji dosežek je svobodna izbira!« Stran 14

»Ne izberite najlažje poti!«

Ko ženske želijo upravljati Stran 17

Nevidna ženska roka

Arhitektura - še vedno domena moških Stran 18

»Jaz, na vrhu!«

Ženske in alpinizem Stran 19

Pogled s strani Sistem izmenjave na regionalni ravni

Kaj vse za nas naredi narava Stran 20

Drobtinice Stran 22 **Pika na I** Stran 23 **Iz naslednje številke** Stran 24

CIPRA – RAZNOLIKA IN PESTRA ORGANIZACIJA

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori v vseh alpskih državah in predstavlja več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. Zavzema se za trajnostni razvoj na območju Alp, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kot tudi za reševanje skupnih problemov v alpskem prostoru.

KOLOFON

Založnik: CIPRA International **Uredništvo:** Barbara Wülser (odgovorna urednica), Claire Simon **Sodelavci:** Katharina Conradin, Bettina Hug, Anja Conzett, Tatjana Fischer, Katharina Ritter, Danica Purg, Nicoletta Piersantelli, Stefania Pitscheider Soraperra, Ingrid Runggaldier, Magdalena Holzer **Prevodi:** Violaine Simon, Nataša Leskovic Uršič, Reinhold Ferrari, Marianne Maier **Lektoriranje:** Claire Simon, Nina Pirc, Francesco Pastorelli, Barbara Wülser **Grafični koncept in postavitev strani:** Patrick Reinhardt **Tisk:** Buchdruckerei Lustenau/A **Celotna naklada:** 14.000 izvodov

Izhaja enkrat do trikrat letno v slovenščini, nemščini, italijanščini in francoščini. Ponatis prispevkov je mogoč s predhodnim dovoljenjem in z navedbo vira. Zaželeno je, da nam pošljete avtorski izvod.

Naročilo: Alpe na odru lahko brezplačno naročite pri CIPRI International: www.cipra.org/ [alpenaodru](mailto:alpenaodru@cipra.org), international@cipra.org

Alpe na odru izdaja CIPRA International s finančno pomočjo Kneževine Lihtenštajn in Aage V. Jensen Charity Foundation. Veseli bomo vsakega dodatnega prispevka. Nakažete ga lahko na račun IBAN LI43 0880 5502 2047 8024 0, BIC VPBVL12X (švicarski franki) ali pa na račun IBAN AT18 20604 03100411770, BIC SPFKAT2B (evri).

Aage V. Jensen Charity Foundation/LI

Bern/CH

Drage bralke, dragi bralci,

številka, posvečena ženskam v letu 2015 – je tu še kaj reči? Odgovor je nedvoumen: da! Vprašanje o tem, kakšen naj bo prihodnji razvoj Alp, je tesno povezano z vprašanjem vloge ženske v družbi. Pojem enakosti je sicer že več desetletij prisoten v zakonodaji alpskih držav in Evropske unije, ne pa tudi še v vseh glavah.

Kot ugotavlja raziskovalka ženskih vprašanj, Silvia Hofmann (gl. intervju na 14. strani), je bilo vključevanje žensk na trg delovne sile na globalni ravni največja gonilna sila gospodarstva. A tudi v moji generaciji smo še zelo daleč od tega, da bi ženske imele enakopraven delež na odločevalnih položajih in pri opravljanju političnih ali vodilnih funkcij. Medtem ko ženske pri mnogih študijskih smereh predstavljajo večino, pa je po podatkih Švicarskega zveznega urada za statistiko njihov položaj že pet let po zaključku izobraževanja neugoden in občutno slabši.

Kako družba trajnostno uporablja svoje vire, če večino odločitev sprejemajo moški? Pa si ženske sploh želijo večje vključenosti v družbo ali so zadovoljne s tem, kar so dosegle naše matere in stare matere? Kakšno vlogo imajo ženske za trajnostni razvoj Alp? Katere poklicne perspektive se jim odpirajo v alpskih regijah, kateri potenciali ostajajo neizkoriščeni? Pet od skupaj osmih alpskih ministrstev za okolje trenutno vodi ženska, toliko kot še nikoli doslej.

Tudi CIPRA International se je v zadnjih letih iz organizacije, v kateri so prevladovali moški, spremenila v »ženski urad«. Je trajnostnost ženska domena? Odgovore na ta in mnoga druga vprašanja iščemo v tokratni 100. številki revije Alpe na odru.

Kljub utemeljenim raziskavam in zanimivim reportažam še zdaleč ni vse povedano. Kdor se želi poglobljeno seznaniti s temo tok-

ratne številke, lahko obišče ženski muzej v avstrijskem Hittisauu, kjer je še vse do 26. oktobra 2016 na ogled razstava o zgodovini ženskega alpinizma z naslovom Jaz, na vrhu. Skupaj z ženskim muzejem pa vas 23. in 24. oktobra 2015 vabimo, da se, prav tako v Hittisauu, udeležite še simpozija (več informacij na str. 19).

Vsem, tako moškemu kakor ženskemu delu našega bralstva, želim prijetno branje.

Katharina Conradin

predsednica CIPRE International

CIPRA INTERNATIONAL

Im Bretscha 22, LI-9494 Schaan

Tel.: +423 237 53 53 **Fax:** +423 237 53 54

E-Mail: international@cipra.org **Web:** www.cipra.org

NACIONALNI ODBORI

CIPRA Österreich

im Umweltdachverband, Strozgasse 10/7-9, A-1080 Wien

Tel.: +43 1 401 13 36 **Fax:** +43 1 401 13 50

E-Mail: oesterreich@cipra.org **Web:** www.cipra.org/at

CIPRA Schweiz

Schwengiweg 27, 4438 CH-Interlaken

Tel.: +41 62 390 16 91

E-Mail: schweiz@cipra.org **Web:** www.cipra.ch

CIPRA Deutschland

Moosstraße 6, D-82279 Eching a. Ammersee

Tel.: +49 8143 271 50 11 **Fax:** +49 8143 271 50 11

E-Mail: info@cipra.de **Web:** www.cipra.de

CIPRA France

5, Place Bir Hakeim, F-38000 Grenoble

Tel.: +33 476 42 87 06 **Fax:** +33 6 73 04 16 19

E-Mail: france@cipra.org **Web:** www.cipra.org/fr

CIPRA Liechtenstein

c/o LGU, Dorfasse 46, LI-9491 Ruggell

Tel.: +423-232 52 62 **Fax:** +423 237 40 31

E-Mail: liechtenstein@cipra.org **Web:** www.cipra.org/li

CIPRA Italia

c/o Pro Natura, Via Pastrengo 13, I-10128 Torino

Tel.: +39 011 54 86 26 **Fax:** +39 011 503 155

E-Mail: italia@cipra.org **Web:** www.cipra.org/it

CIPRA Slovenija

društvo za varstvo Alp, Trubarjeva cesta 50, SI-1000 Ljubljana

Tel.: +386 59 071 322 **E-Mail:** slovenija@cipra.org

Web: www.cipra.org/sl

REGIONALNI ODBOR

CIPRA Südtirol / Alto Adige

c/o Dachv. für Natur- und Umweltschutz,

Kornplatz 10, I-39100 Bozen

Tel.: +39 0471 97 37 00 **Fax:** +39 0471 97 67 55

E-Mail: info@umwelt.bz.it **Web:** www.umwelt.bz.it

Podporni član

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA)

Keucheniushof 15, NL-5631 NG Eindhoven

Tel.: +31 40 281 47 84 **E-Mail:** nmga@bergsport.com

Web: www.nmga.bergsport.com

Velikost in teža nista vse

Kaj pomeni biti ženska v najbrž najbolj arhaičnem švicarskem moškem športu, še kako dobro ve Sonia Kälin, zmagovalka v švicarski alpski rokoborbi leta 2012.

KMEČKA HČI VELIKIH AMBICIJ

Sonia Kälin se je leta 1985 rodila kot drugi otrok. Ima pet sester. Na srednji šoli v kantonu Schwyz poučuje angleščino, francoščino in nemščino. Ni poročena, a je v resni zvezi. Navdušena harmonikašica živi na kmetiji svojih staršev v Eggu (Einsiedeln) – pravi, da tam, kjer se konča cesta. Poleg osnovnega športa se Sonja Kälin bori tudi v rokoborski ekipi in se udeležuje mednarodnih turnirjev.

www.soniakaelin.ch (de)

Lica tekmovalke Aimée žarijo. Deklica napade z vso močjo. Ivan se ji zoperstavi. Dekle proti fantu, hrbet ob hrbtu. Aimée poskuša z udarcem spodnesti Ivanovo nogo. Ivan se upira, zagradi jo za hlače in jo zruši tla, posuta z žaganjem. Da ne bi padla na hrbet, se Aimée poskuša otresti teže sedemletnega fanta, ki leži na njej. Lica še bolj pordečijo, napetost v telesu devetletnice popusti, njen odpor je strt. Z rameni se pogrezne v žagovino.

Mešani dvoboji so pri alpski rokoborbi, švicarskem narodnem ponosu, do začetka pubertete možni le v okviru ženskega združenja. V boju z zgodaj dozorelimi fanti, kot je Ivan, imajo dekleta sicer možnost zmage, a ta je zelo majhna. Ivan, zmagovalec v svoji kategoriji na tekmovanju v Hergiswilu, že proslavlja svoj uspeh, Aimée pa obleži na tleh in joče. To so solze izčrpanosti in poraza. Mlajša ženska se ji približa in jo odnese iz ringa. To je Sonia Kälin, njena trenerka, sicer pa zmagovalka v švicarski alpski rokoborbi leta 2012.

To soboto je Sonia Kälin na tradicionalnem prvenstvu ob Vierwaldstättskem jezeru zasedla drugo mesto v kategoriji aktivnih tekmovalcev in tekmovalk. Tridesetletnica, sicer srednješolska učiteljica, sicer ni potočila niti ene solze, a opaziti je bilo, da je razočarana, saj se je, visoka 1,71 m in teška 67 kg, borila z vso močjo - zlasti če upoštevamo velikost in težo številnih nasprotnic. »Teža seveda vedno pomeni prednost.« Sonia Kälin v bojih uporablja tehniko, je hitra in vedno napada. »Moram tako ravnati. Mi pa tudi pogosto spodleti, ker nimam dovolj potrpljenja.«

Sonjine modre oči so obrobljene s tanko črto, na nevsiljivo naličenem obrazu se svetlikajo pege. Kratko postrizena pričeska poudarja visoke ličnice. Tudi druge udeleženske se za večerno podelitev medalj iz izkušenih tekmovalk spremenijo v elegantne plesalke. Gladka meča kukajo izpod narodne noše, ki poudarja bujni dekolte. Sonia Kälin pozna klišeje. »Tekmovalko v rokoborbi si večina predstavlja kot debeluško neatletske postave.« Sama izhaja iz družine rokoborcev. Za ta šport se je navdušila sorazmerno pozno, pri šestnajstih letih, ko je na treninge spremljala svojega mlajšega brata. »Takrat sploh nisem premišljevala o tem, ali se kot dekle lahko ukvarjam z rokoborbo.«

Športnice so včasih deležne nasprotovanja tudi v lastnih vrstah. Na športnih dogodkih, kot je nacionalno tekmovanje v švicarski alpski rokoborbi, se morajo tekmovalke prijavit posebej, da ne bi omalovaževali tistih, ki mislijo, da je ta vrsta športa rezervirana le za moške. Zgodi se tudi, da konservativni krogi svoje nasprotovanje izrazijo celo skupnim spozorjem. Kot trenerka ima Sonia Kälin nalogo, da svoje učenke podpira pri njihovi vnemi. »Tradicija je sicer pomembna, treba pa je biti pripravljen sprejeti tudi novosti.« ▲

Anja Conzett

Novinarka, Malans, Švica

Preteklost, predstavljena v sodobnost

Ženske v Idriji izdelujejo čipke že stoletja, pred letom dni pa je študent in mladi podjetnik Matevž Straus malce zaprašeni domači obrti vdahnil novo življenje.

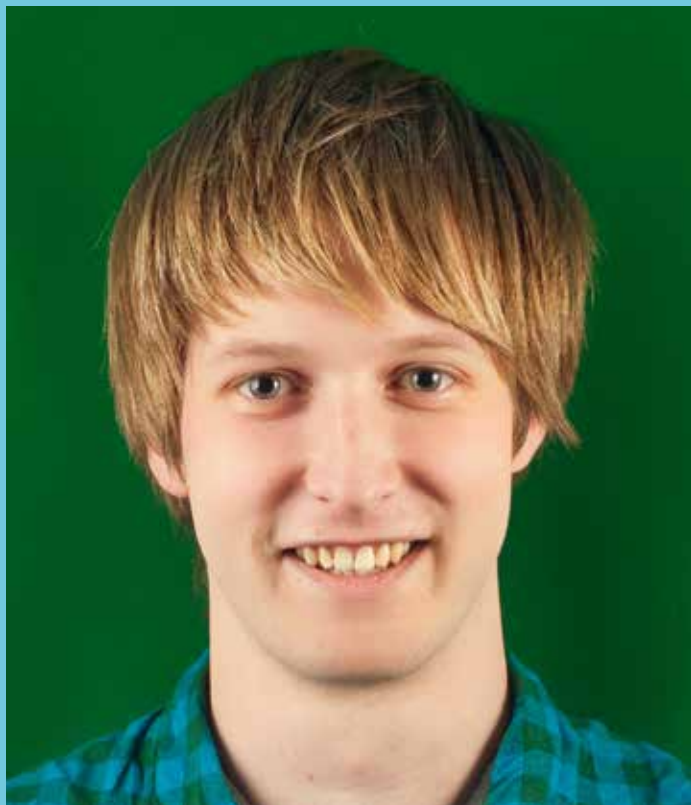
Matevž pozorno preučuje vzorec, narisane na papirju. Kleklji, majhne lesene tuljave, na katere je navit sukanec, ležijo negibno na robu mize. V roke previdno vzame kleklje in vbode prvo buciko. Moške roke premikajo kleklje v neenakomernem ritmu in poskušajo naklekljati vzorec. To je za Matevža Strausa in njegovega poslovnega partnerja Urbana Šlabnika prva učna ura klekljanja. »Bila sva strašno počasna, ker sva poskušala doumeti logiko lesenih klekljev in kvačke,« pravi Matevž Straus. Pravo nasprotje so bila dekleta iz idrijske klekljarske šole, ki so se klekljanja lotile intuitivno in so napredovale občutno hitreje.

V Idriji poznajo izdelovanje čipk kot domačo dejavnost že 300 let. V klekljanje je bila včasih vključena vsa družina: moški so risali vzorce, ženske so klekljale čipke. Po drugi svetovni vojni je klekljanje skoraj povsem zamrlo, kajti čipk ni mogoče izdelovati industrijsko. Kar je bilo včasih v Idriji del vsakdanje življenjske realnosti, danes lahko vidimo le še v muzeju.

»Nikoli nam ni prišlo na misel, da bi se ukvarjali z idrijsko čipko,« pojasni Matevž Straus, predsednik Društva za mladinski razvoj Idrija 2020. »Morda zato, ker je ta dejavnost nekako ženska domena.« Pravzaprav se je to področje izkazalo za zelo priročno, saj želijo v društvu Idrija 2020 na novo odkrivati in razvijati. Mladi hočejo izkoristiti potencial, ki jih daje mesto, in jih oblikovati na novo. Po pogovorih z organizatorji Festivala idrijske čipke in opravljeni anketi med obiskovalci festivala so se mladi opogumili in se leta 2014 bolj ali manj slučajno lotili – doslej njihovega najuspešnejšega – projekta The Idrija Lace, v okviru katerega mlade oblikovalke in umetnice na nov način oblikujejo tradicionalno idrijsko čipko. Matevž Straus pri tem opozarja, da mora biti čipka funkcionalna in imeti posebno vrednost. Mladi podjetniki namreč nočejo orumenelih čipkastih prtičkov, ki se prodajajo na uličnih vogalih po smešno nizkih cenah. V dobi estetike, ki jo narekuje Ikea, morajo čipke spet postati del uporabne kulture.

Izkušnja, pridobljena na tečaju klekljanja za moške, je bila enkratna. Izdelke, kot so podvezice, majice ali lovilce sanj, izdelujejo danes tri upokojenke. Prav tako ženske pripravljajo ustvarjalne rešitve, za opravljeno ročno delo pa prejemajo pošteno plačilo. Dejstvo, da luksuzne izdelke, ki niso dostopni vsakomur, prodajata po zaslojenih cenah, sta Matevž in Urban že vzela v zakup. A podjetje jima zaenkrat še ne prinaša dobička, nasprotno – vanj vlagata čas in denar.

Ko Matevž Straus in Urban Šlabnik predstavljata svoje izdelke na mednarodnih sejmih, delujeta v množici večinoma starejših žensk kot pravi eksoti. Takrat mladeniča uporabita vso svojo očarljivost – vse za poslovni uspeh. ▲

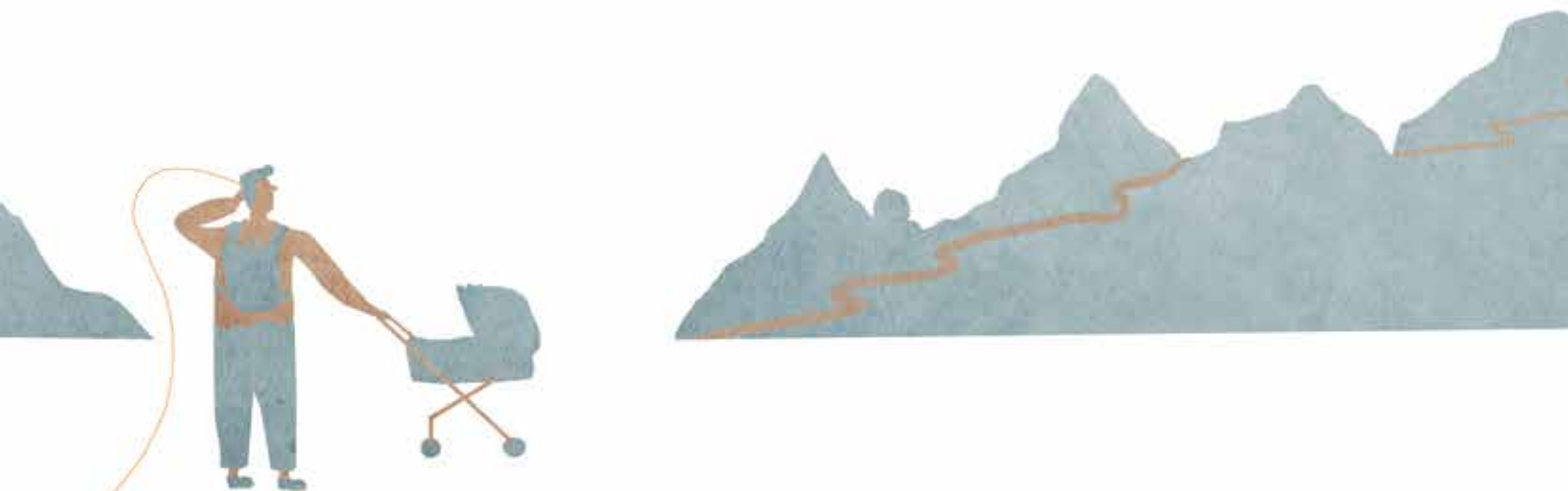
MISLI GLOBALNO, DELUJ LOKALNO

Matevž Straus se je rodil v Idriji leta 1988. Čeprav ga študij in radovednost vedno znova vabita v tujino, ostaja povezan z domovino. Kot nikjer drugje ima zanj v Idriji vse svoj pomen – vsaka hiša, vsak ulični vogal, vsak obraz. V društvu Idrija 2020 se skupaj s sodelavci trudi, da bi do leta 2020 uresničili vizijo Idrije kot kreativnega mesta, kjer bo življenje prijetno.

www.idrija2020.si/portfolio/the-idria-lace

Bettina Hug

CIPRA International

O vlogah in odnosih

Ženske imajo že od nekdaj velik vpliv na alpsko družbo. Da bi lahko s svojimi sposobnostmi prispevale k uresničevanju trajnostne prihodnosti, je treba kritično preučiti vloge žensk in moških ter njihovo odgovornost porazdeliti na novo.

V okolici vasi Mals v italijanski Alti Val Ventsot/Obervinschgauu na stotinah hektarjev pridelujejo jabolka, ki jih izvažajo po vsej Evropi. To je sodobna, visoko mehanizirana monokultura, ki je intenzivno obdelana s kemičnimi fitofarmacevskimi sredstvi. Septembra 2014 se je 75 odstotkov prebivalcev Malsa izreklo za občino brez pesticidov in s tem za raznoliko kmetijstvo in pokrajino ter zdravo življenje. Ženske, združene v gibanju Hollawint, so odšle na cesto, na stene hiš obešale transparente in zahtevale uvedbo prepovedi uporabe pesticidov. »Z željo k sodelovanju pritegniti vse prebivalce in prebivalke, smo bile ženske tiste, ki smo v občini opozorile na to vprašanje,« pravi domačinka Martina Hellrigl.

GLAVA DRUŽINE ALI NADOMESTEK?

Ko se ženske ne ukvarjajo več le z gospodinjstvi, lahko veliko pripomorejo k reševanju družbenih vprašanj in uresničevanju trajnostnega razvoja. Vpogled v zgodovino žensk v Alpah je zelo zanimiv.

V obdobju med 17. in 20. stoletjem so se številni moški iz alpskih dolin odselili v mesta, kjer so delali kot gradbeni delavci, dimnikarji, poulični prodajalci, tkalci ali slaščičarji. Kot piše francoski časopis L'Alpe 12 so ženske v času njihove dolge odsotnosti ostale same v hribih in tako so morale poleg gospodinjstvih del prevzeti tudi mnogo težja dela na kmetiji in polju. Ta osrednja vloga, ki so jo ženske imele v alpski družbi, pa jim je prinesla določeno samostojnost in enakopravnost, kar je bila takrat v drugih evropskih regijah redkost. Ponekod, denimo v pokrajini Como, so bile ženske pooblašene za razpolaganje s premoženjem, v regiji Queyras pa so pridobile pravico do dedovanja in izključno pravico do dote. Med odsotnostjo mož so v gorskih predelih Lombardije in Piemonta ženske kot glavo družine vpisale v register župnije.

Seveda pa vse to ne vodi do sklepa, da je to bila matriarhalna družba. V številnih regijah so moški obdržali pravico do dedovanja, ženske niso imele nič kaj več političnih pravic kot drugod in v družini so pogosto imele podrejeno vlogo.

ŽENSKO DELO – SLABO PLAČANO DELO

Ženske so še vedno zaposlene v »njihovih« tradicionalnih poklicih. Pretežno opravljajo izvajalne dejavnosti. Večinoma se ukvarjajo s t. i. lokalnimi gospodarskimi dejavnostmi (économie résidentielle), torej dejavnostmi, ki se opravljajo za goste ali lokalno prebivalstvo. Te dejavnosti so pomembne za socialno kohezijo in trajnostni razvoj kraja. Kljub temu pa uživajo manj ugleda v primerjavi s produktivnim gospodarstvom, ki izvažajo in v regijo prinašajo nov kapital. Zato so za tovrstne lokalne gospodarske dejavnosti značilni neugodni delovni pogoji, deljeni delovni čas in nizke plače. Poleg tega se neplačana in nizko cenjena vloga gospodinje še vedno pojavlja pogosteje kot vloga gospodinjca.

Načelo 20 iz Deklaracije o okolju in razvoju iz Ria (1992) pravi: »Ženske imajo ključno vlogo pri upravljanju okolja in razvoja. Zato je njihova popolna vključitev bistven pogoj za uresničevanje trajnostnega razvoja.« Povečana enakost spolov je tudi jasn cilj Evropske unije. Ta cilj je med drugim potrjen tudi v Listini žensk Evropske

ANAHRONIZEM ALI SPODBUJANJE PRILOŽNOSTI?

Mreže žensk omogočajo ženskam vzpostavljanje medsebojnih stikov, izmenjavo informacij in izkušenj z enako mislečimi ter spodbujanje njihovega poklicnega napredovanja, pravijo nekateri. Spet drugi, ravno tako prepričani, temu ugovarjajo: mreže, ki moškim preprečujejo dostop, so živ anahronizem, zahteve žensk, da mreže delujejo spodbujevalno za njihovo kariero, pa preživete. Dejstvo je, da smo tudi v letu 2015 še zelo oddaljeni od cilja doseganja enakih možnosti med spoloma pri opravljanju poklica, čeprav so med vpisanimi študenti pri številnih študijskih smereh prav ženske tiste, ki predstavljajo večino, in čeprav ženske v vseh alpskih državah zasedajo visoke položaje v vladah. Ravno tako je dejstvo, da kljub vsem prizadevanjem za doseganje poklicne enakosti med spoloma vztrajamo pri določenih stereotipih na podlagi spola. Družbene norme, kaj se za koga spodobi in kaj ne, so v ljudeh globoko ukoreninjene. Kot kažejo raziskave, bodo odgovorni za upravljanje človeških virov izmed dveh povsem enakih prošelj za delovno mesto, enkrat od moškega, drugič od ženske, za ustrežnejšo označili prošnjo moškega kandidata.

Proces izmenjave in povezovanja znotraj ženskih mrež poteka neodvisno od tovrstnih pastí, ki jih nastavlja družba. To je morda njihova največja prednost – in to bo najbrž še nekaj časa upravičevalo njihov obstoj v družbeno-političnem življenju. Poleg tega v ženskih mrežah ne gre le za ženska vprašanja – pogosteje potekajo razprave o strokovnih vprašanjih, pozornost se namenja argumentiranju, vzpostavljajo in ohranjanje se medsebojni stiki. Torej vse tiste dejavnosti, ki so pač značilne za mreže. Kot pri mnogih stvareh je tako tudi pri ženskih mrežah: svet ni črno-bel, sploh pa ne rožnat. Mreže žensk lahko zagotavljajo dragocene in koristne storitve, ko gre za skrb za poklicno izmenjavo in razpravo o strokovnih, družbenih ali političnih vprašanjih med »sebi enakimi«. Seveda pa še tako dobro delujoča mreža žensk ne more nadomestiti stika s poklicnimi sodelavci in sodelavkami – a to so ozaveščene zaposlene ženske že zdavnaj ugotovile.

Katharina Conradin
CIPRA International

Ženske iz Malsa si prizadevajo za občino brez pesticidov.

Ženske imajo številna znanja in sposobnosti, ki pa se premalo cenijo.

komisije iz leta 2010 in v Evropski listini o enakosti žensk in moških v lokalnem življenju, ki jo je leta 2006 sprejel Svet evropskih občin in regij.

A na območju Alp obstaja le malo konkretnih ukrepov, ki bi spodbujali enakost spolov. Mathilde Schmitt iz Avstrijske akademije znanosti na primer piše, da na področju lokalnega razvoja ali v konceptih razvoja zavarovanih območij sploh ni ukrepa, ki bi upošteval in poudarjal posebne sposobnosti in kompetence žensk. V Programu EU Območje Alp za obdobje 2007–2013 sta kot načelo zapisana pomen enakih možnosti ter krepitev enakosti med moškimi in ženskami in trajnostnega razvoja. Na spletni strani programa niso navedene dejavnosti in ustrezni rezultati, povezani s krepitvijo enakosti med moškimi in ženskami: vsi, moški in ženske, se obravnavajo in deloma spodbujajo na enak način, to pa v praksi pogosto pomeni, da gre v glavnem za moške.

DRUŽBENO VPRAŠANJE

Za trajnostni razvoj so potrebna stališča in rešitve, pri katerih bodo sodelovale ženske, ženske pa potrebujejo enakost med spoloma in spoštovanje. Da bi to dosegle, se morajo še naprej boriti, da bosta njihov prispevek in njihova vloga v družbi bolj spoštovana in priznana. Ženske in moški morajo skupaj oblikovati nova pravila in pri tem zavreči številne družbene predsodke in stereotipe. Ne obstajajo popolnoma moške oz. ženske vloge ali kompetence. Naloge in odgovornosti je treba porazdeliti glede na sposobnosti in nadarjenost posamezne osebe. Istočasno je treba na novo opredeliti odnose med moškimi in ženskami v lastninskih zadevah, npr. glede zemljišč, ter glede moči in pristojnosti odločanja. Vključevanje žensk v procese sodelovanja ne zadostuje. Potrebne so ustrezne nove oblike upravljanja, družba pa mora biti strukturirana tako, da bodo ženske v njej resnično lahko sodelovale.

Izkušnje žensk, združenih v gibanju Hollawint iz Malsa, je lahko spodbuda za druge. Odločno so se zavzele za trajnostni razvoj svoje vasi, svoja prizadevanja so uskladile s družinskimi obveznostmi, pri tem pa so jih podprle njihove družine. Izpostavile so svoje skrbi kot matere, ker hočejo zdravo okolje za svoje otroke. Njihov boj je prinesel koristi za celotno vas. Po referendumu leta 2014 so ženske iz Hollawint v pismu južnotirolskim poslancem zapisale naslednje: »Hočemo vse tisto, kar turistični prospekti že dolgo obljublajo: visokokakovostno, zdravo in raznoliko hrano, ki je zrastle na zdravih tleh v življenjskem prostoru, ki ljudem, živalim in rastlinam omogoča zdravo življenje.« ▲

Claire Simon

CIPRA International

Če ženske odidejo, življenje v domačem kraju zamre

Katere razvojne perspektive imajo ženske v obrobni regiji?
Pogled na San Romerio v dolini Valposchiavo/CH.

Mlade ženske prinašajo v vaško skupnost življenje, ker pa jim obrobne regije zagotavljajo le zelo omejene možnosti za razvoj, se mnogokrat odselijo. To je tudi razlog, da se tej problematiki namenja vedno večja pozornost v okviru regionalnega razvoja.

Kakšne so posledice gospodarskih strukturnih in demografskih sprememb v obrobni alpskih regijah? Spopadanje s tem vprašanjem je postalo sestavni del lokalnega in regionalnega razvoja. Vedno več pozornosti se namenja zlasti mladim ženskam, saj že od nekdaj prevzemajo funkcije, ki ohranjajo trdnost struktur, ko sta npr. nega starostnikov ali skrb za otroke.

Ker so številne ženske v vedno večjem obsegu zaposlene zunaj kraja, v katerem živijo, in ker pogosto kot dnevne migrantke potujejo na daljšo razdaljo, nimajo dovolj časa za opravljanje nalog, ki so pomembne za skupnost ter vitalnost družbe in gospodarstva. Dodaten izziv je dejstvo, da ženske pri izbiri poklica pogosto ne upoštevajo ponudbe razpoložljivih delovnih mest v domači regiji in se zato odselijo. To povzroča strukturne premike v starostni strukturi domače občine. Znano je sicer, kako so zlasti mlade ženske pomembne za razvoj občine in regije. Še vedno pa ostaja nerešeno, kako ženske vključiti v razvojni proces in kako upoštevati njihove interese.

RAZUMETI RAZLIČNA ŽIVLJENJSKA OKOLJA

Preden bi bilo mogoče izkoristiti potencialne žensk, je treba najprej razumeti življenjsko okolje in stvarnost vsakdana mladih »nosilk

KAKŠNO IDENTITETO SI ŽELIJO IMETI ŽENSK?

Program usposabljanja *parcoursArianna* naj bi ženskam iz doline Val d'Anniviers v švicarskem kantonu Valais zagotovil podporo pri ustanavljanju in vodenju malih podjetij, s tem pa tudi pri krepitvi njihovega gospodarskega položaja. A to se ni zgodilo, saj v okviru programa ni nastalo niti eno samo profesionalno podjetje, ki bi bilo dobičkonosno. Socialni antropolog Thierry Amrein z Univerze v Fribourgu v svojem članku, objavljenem v reviji *Revue de géographie alpine/Journal of alpine research*, pojasnjuje, kje so razlogi za neuspešno izvedbo omenjenega projekta: izvajalci *parcoursArianna* naj bi napačno domnevali, da je prednostni cilj za ženske poklicna osamosvojitev. A ženske iz doline Val d'Anniviers želijo v večini primerov nekaj drugega: da bi bili njihova glavna dejavnost in identiteta gospodinje in matere deležna večjega priznavanja. Nekatere od njih bi sicer želele redno opravljati poklic, a je zanje, kar niti ne preseneča, v organizacijskem pogledu težje združevati gospodinjstvo, družinsko življenje in redno zaposlitev, saj so nekateri njihovi možje zaposleni za polni delovni čas. V eni točki pa je bil program *parcoursArianna* vendarle uspešen: ženske so našle čas in prostor za nadaljnji osebni razvoj in večje ozaveščanje lastnih želja.

<http://rga.revues.org/1974> (fr/en)

upanja«. Glede na odnos do življenja in življenjski slog so pri odločanju o izbiri kraja prebivanja poleg zasebnih motivov pomembni trdi lokacijski dejavniki: primerno delovno mesto, ki je dostopno z znosnimi stroški, ter možnost ugodnega in kakovostnega bivanja okolja sta dve od najpomembnejših zahtev. Glede na življenjske razmere je poleg tega odločilna tudi dostopnost do ustanov otroškega varstva. Tudi mehki lokacijski dejavniki, kot so vzdušje in socialna kohezija v občini prebivanja ali pa naravnoprostorske prednosti, vplivajo na odločitev žensk o tem, ali bodo v domačem kraju ostale ali ne. Stopnja tolerance do infrastrukturnih primanjkljajev je odvisna od tega, kolikšna pozornost je namenjen mehkim lokalnim dejavnikom.

Včasih se ženske tudi zavestno odločijo za zaposlitev v klasičnih ženskih poklicih, denimo v turizmu, gostinstvu, trgovini ali kmetijstvu, kjer še vedno obstaja povpraševanje na regionalnem trgu dela ali pa so zaposlene s krajšim delovnim časom. To jim omogoča, da lažje obvladujejo organizacijo vsakdanjega družinskega življenja in delovnih obveznosti, ki jemlje veliko časa in sredstev. Ženske so pogosto zaposlene tudi na področju varstvenih in negovalnih storitev, ki postajajo vse pomembnejše.

Tako so se predvsem mlade ženske izoblikovale v heterogeno kategorijo zainteresirane skupine oseb. Njihova različna izobrazbena raven, finančne zmožnosti in selitveni življenjepisi so velik izziv zlasti za strukturno šibke obrobne podeželske občine z majhnim številom prebivalcev in omejenimi finančnimi možnostmi.

IZKORISTITI POTENCIALE, A KAKO?

Za pravilno ovrednotenje potencialov žensk v alpskih obrobni regijah je potrebna kritična analiza na vseh ravneh politike. Treba je ugotoviti, kje zunaj klasičnih področij zaposlovanja še obstajajo možnosti za zaslužek in kaj bi bilo treba storiti za njihovo uveljavitev. Za oblikovanje ciljev in strategij na lokalni in regionalni ravni ter izrabo potencialov je nujno potrebna znotrajgeneracijska solidarnost žensk (in moških). To pa je treba – glede na razmere – vzpostaviti in okrepiti.

Ko bodo načrtovalci politike na podeželska periferna območja začeli gledati in analizirati z »mladimi očmi«, bi to lahko pripomoglo k okrepitvi ozaveščenosti o zahtevnih življenjskih razmerah (mladih) žensk v alpskih obrobni regijah. Izhajajoč iz tega bo treba na podlagi kooperativnih pristopov obravnavati možnosti in omejitve političnega usmerjanja na ravni (malih) regij. Za temelj razvoja trajnostnih prostorsko-političnih strategij so potrebna zanesljiva empirična spoznanja o tem, kaj pravzaprav pomeni »dobro življenje na podeželju«, vendar pa tudi opredelitev manevrskih prostorov, kje in kako bo mogoče uresničiti načrte za življenje tudi na obrobni območjih. Morda pa bi tako uspelo odpraviti zmedenost in nemoč politike na tem področju in prispevati k temu, da razvojni pristopi ne bi ostali le na ravni kozmetičnih ukrepov. ▲

Tatjana Fischer

Univerza za naravne vire in biotehniške znanosti Dunaj, Avstrija

Psst, čisto tiho! O pripovedkah iz bivaka

Svet gorskih pripovedk je poln ženskih likov. Nekateri so dobri ali zli, drugi lepi, spet tretji grdi. Njihovi potomci še danes živijo v alpskih dolinah, je prepričana **Katharina Ritter**, pripovedovalka zgodb.

POKLIC PRIPOVEDOVALKE ZGODB

Katharina Ritter že več kot petnajst let potuje po svetu kot pripovedovalka sodobnih in avtorskih zgodb, prastarih ljudskih sag in mitoloških pripovedk. Zgodbe iz njene domovine, avstrijskega Bregenzerwalda, najraje pripoveduje v domačem alemanskem narečju.

V okviru razstave Jaz, na vrhu!, ki je posvečena zgodovini žensk v Alpah, na ogled pa v Ženskem muzeju v Hittisau, se je Katharina Ritter poglobila v svet ženskih likov iz gorskih pripovedk. V sodelovanju z Münchenskim filmskim režiserjem Clausom Striglom sta ustvarila bivak pripovedk, v katerem se prosto pripovedovane zgodbe in miti v obliki animacij, kot v vizijah prikazujejo na stenah šotora.

www.geschichtenerzaehlerin.de (de)

Kadar ste, ljubi planinci, primorani bivakirati visoko v skalah, morda popolnoma sami, se lahko zgodi, da jih boste zaslišali ali pa se vam bodo v večerni zarji celo prikazali.

Poglejte! Senca nad grebenom ... zvok kozjega stopicanja. Tiho šepetanje. Tam, tam! Spet je nekaj smuknilo mimo vas. Verjetno Diala. Skozi tanko šotorsko krilo je slišati šum ... nekaj je hušnilo mimo ... težka, bela obleka žalik žene. Nekaj vam je obesila na šotorsko krilo: klobčič niti, ki se nikoli ne konča. Ali pa je bil to ogromen palec Rune, ki svojega koraka čez gorski hrbet ni natančno odmerila in se vas je z njim nalahno dotaknila?

Poglejte še enkrat v zvezdno noč, prisluhnite, kaj vam šepetajo – samotne Aguan, Fane, Ganne, Hulde, Trude, Bele starke. Kdor pa ni tako vešč plezanja in ima raje mehko pernico pod glavo kot bivak v strmi steni, lahko divje alpske žene vseeno spozna. Onstran pomanjkanja kisika in višinske bolezni lahko namreč obiščete razstavo Jaz, na vrhu!, ki je na ogled v ženskem muzeju Hittisau v Avstriji, in v posebnem bivaku doživite pripovedke o skrivnostnih ženskih bitjih iz Alp.

ČLOVEK ALI MITOLOŠKO BITJE?

Bivak pripovedk naj bi obiskovalce popeljal skozi prostor in čas, kot most, ki vodi v pozabljene svetove Fan – k deklici Moltini, ki se lahko spremeni v svizca, k žalik ženam, zaščitnicam gamsov, k dobri Berti, ki rešuje uboge duše, a se je v toku stoletij spremenila v hudobnico, ki krade majhne otroke. Pa tudi h Guani, ki jo prepoznaš po nazaj zasukani nogi, ali Ganni, ki živi pri ljudeh, se lahko poroči in rodi otroke, če se pa z roko dotakneš njenega čela, izgine za vedno. V Alpah kar mrgoli teh divjih, pametnih, lepih, slabih ženskih bitij. Zato svetujem vsem, ki plezate in hodite po gorah: dajte se poučiti o naravi teh bitij, kajti imeti pripravljen pravi odgovor, če bi se nenadoma katero od njih pojavilo pred teboj, bi bilo lahko za vas življenjskega pomena.

Če pa se ne bo prikazala nobena, ne bodita žalostna, ljubi alpinist, ljuba alpinistka, saj lahko njihove potomce, otroke otrok Aquan, Fan, Dial srečata povsod. Že od pradavnine dalje so pomešani med ljudmi. Poglejte si jih, prebivalci Alp! Glejte, kako visoko znajo plezati! Kot bi jih nosile kozje noge. Nekaterim so se obrvi skoraj zarasle – in kako se jim blešči v očeh!

Katharina Ritter

Pripovedovalka zgodb

Prve v navezi in junakinje vsakdana

Ženske, ki živijo v Alpah, upravljajo, kot večina drugih hodijo v službo, se ukvarjajo s prašičerejo, plezajo. Aktivno si prizadevajo za svoj življenjski prostor. V nadaljevanju se bo predstavilo pet žensk in spregovorilo o okolju, v katerem živijo.

ŽUPANJA Z VIZIJO

Ulrike Böker
Ottensheim, Avstrija

Ulrike Böker je že dvanajsto leto županja občine Ottensheim. Politika ni bila nikoli njen življenjski cilj – po poklicu je vzgojiteljica, vendar pa ni mogla mirno opazovati, kako zanamajeno postaja središče domačega kraja. Danes občino zaradi njene razvojne vitalnosti poznajo tudi zunaj krajevnih meja. V Ottensheimu je mogoče to, kar v drugih občinah težko dosežejo: dopuščanje novega in tujega. »Prav to v naši družbi, ki se tako hitro spreminja, nujno potrebujemo.«

Ulrike Böker je prepričana, da ženske niso le inovativne, zanje velja, da občine tudi vodijo drugače kot moški: »Ženske imamo drugačne sposobnosti. Zelo pomemben je občutek. Pogosto si prizadevamo doseči soglasje - morda pri tem izbrana pot do zastavljenega cilja ni vedno med najbolj ravnimi, so pa vijuge ali manjši ovinki tisti, ki lahko zagotovijo občutno boljši vpogled v dogajanje.«

REJKA PRAŠIČEV IN AVTORICA KUHARSKIH KNJIG

Veronika Mahlkecht Stampfer,
Völser Aicha/Aica di Fiè, Italija

Veronika Mahlkecht Stampfer se ukvarja z vzrejo prašičev – tipično moška dejavnost – in piše kuharske knjige – tipično ženska. Prepričana je, da so avtohtonost, povezanost z naravo, samozavest in hvaležnost najpomembnejše lastnosti kmetice in da so ženske na splošno večje zagovornice narave kot moški. »Morda zato, ker podarjamo življenje,« doda. Kmetice razmišljajo inovativno in imajo pogosto pomembno vlogo pri prestrukturiranju kmetije. Poleg tega je Veronika Mahlkecht Stampfer južnotirolska kmečka organizacija izbrala za kmetico leta 2014. Bila je tudi predsednica krajevnega kmečkega sveta, a je vodenje pred kratkim predala naslednici. »Ta organizacija je zelo pomembna za kmetice, saj krepi njihov občutek pripadnosti, spodbuja izmenjavo izkušenj in usposabljanje ter pomembno prispeva k temu, da vas ostaja živa.«

GLASNICA ZAVAROVANIH OBMOČIJ

Patrizia Rossi

Cuneo, Italija

Patrizia Rossi je bila leta 1983 ena prvih žensk, ki je vodila naravni park. V začetku si je svoje mesto v Naravnem parku Alpi Marittime (Primorske Alpe) morala izboriti med večinoma starejšimi sodelavci. »Njihovo zaupanje sem si pridobila, ker sem želela postati ena od njih in sem tako počela vse, kar so počeli oni, torej sem patroljirala, lovila in popisovala živali, plezala po gorah, določala vrste živali in rastlin.« Kot nekdanja direktorica Naravnega parka Alpi Maritime si je prizadevala za ponovno naselitev brkatega sera in volka. Po vsej Evropi se je zavzemala za sodelovanje z velikimi zavarovanimi območji. Patrizia Rossi je ena od strokovnjakinj za sonaravni turizem ter kakovostno obveščanje in ozaveščanje obiskovalcev parka. Na vprašanje, ali kot ženska ravna z naravo prijazneje kot njeni moški kolegi, pojasni: »Ženske smo bolj občutljive, v vlogi matere se čutimo odgovornejše za prihodnost svojih otrok. Poleg tega smo bolj dovzetne za lepote narave.«

NEUTRUDNA AKTIVISTKA V BOJU PROTI TRANZITNEMU PROMETU

Anne Lassman-Trappier

Les Houches, Francija

Anne Lassman-Trappier, predsednica pobude Environn'Mont-Blanc, si prizadeva za uveljavitev sprememb v prometni politiki na območju Savoje, Alp in Evrope. Na kraju samem, tj. ob vznožju Mont Blanca, protestira proti prometu tovornih vozil. V okviru pobude Initiative Transport Europe se je povezala tudi z drugimi zagovorniki alternativnega prometnega modela. Njeni nasprotniki so cestni lobij, naftna industrija in močne gospodarske družbe. Vprašanje, ali je s tem zavzela značilno žensko protistališče, Anne Lassman-Trappier pojasni z naslednjimi besedami: »Sprejela sem strategijo resnice in pristnosti. Ne zastopam zasebnih interesov, temveč interese skupnosti. Na srečo sem po naravi pozitivno naravnan človek, ki deluje v dobri veri. Živim od manjših in večjih uspehov, kot je denimo to, da so se ljudje začeli zavedati nevarnosti, ki nam jih prinaša onesnaževanje zraka, in da prehaja javno mnenje vedno bolj na mojo stran.«

PIONIRKA V PREDAVALNICI, PIONIRKA V GORAH

Heidi Schelbert

Emmental, Švica

Še do leta 1979 je bilo ženskam prepovedano pridružiti se Švicarskemu alpskemu klubu (SAC). Visokogorje je veljalo za moško domeno, alpinizem prav tako. Heidi Schelbert, ki jih šteje enainosemdeset, se je takemu imperativu takratne družbe uprla. V mladosti je preplezala najrazličnejše švicarske stene, pozneje pa s svojim možem potovala v Azijo na alpinistične vzpone. »Neokrnjenost prvobitne narave izginja zaradi vedno večje dostopnosti visokogorja,« pove z velikim obžalovanjem. Kot prva redna profesorica na Univerzi v Zürichu je bila Heidi Schelbert pionirka tudi v predavalnici. Imela naj bi srečo, razmišlja danes. Gospodarstvo se je takrat šele postavljalo na noge, primanjkovalo je mladega kadra. Na univerzi si je prizadevala za uresničevanje načel enakosti žensk in moških v praksi. Na vprašanje, kaj meni o ženskih kvotah, Heidi Schelbert zamahne z roko: »Ne bi bila rada ženska, o kateri bi govorili, da so ji do uspeha pomagale ženske kvote.« A nekaj bo treba spremeniti. »Ženske si še vedno premalo upajo,« je prepričana.

Silvia Hoffmann ima kot pooblaščenka za enakost med spoloma v kantonu Graubünden dober vpogled v različne kulturne prostore.

»Največji dosežek je svobodna izbira!«

Različna porazdelitev vlog med ženskami in moškimi je konstrukcija, je prepričana [Silvia Hoffmann](#), pooblaščenka za enakost med spoloma v švicarskem kantonu Graubünden. Čustva in potrebe moških in žensk so enaki.

Gospa Hofmann, so ženske drugačne kot moški?

Glede izobrazbe, aktivnosti in možnosti so razlike vedno manjše, velike razlike pa še vedno obstajajo pri vzorih in pričakovanjih družbe do moških in žensk. Zasebni prostor je tako še vedno predviden za ženske, javni prostor pa za moške.

Že kar nekaj let si prizadevate za enakost med moškimi in ženskami. Ali so se na območju Alp kaj izboljšali okvirni pogoji za ženske, ki so zaposlene, in tiste ženske, ki se želijo zaposliti?

Delovne razmere so se načeloma močno izboljšale. Če pa pogledamo razvoj, ki se odmika od kmečkega okolja, te niso nujno boljše.

Zaposlovanje žensk je oteženo zaradi vsega, kar delovno mesto oddaljuje od gospodinjskih obveznosti. Še vedno ni samoumevno, da bi se moški posvečali gospodinjskim opravilom in skrbi za otroke v podobno veliki meri, kot je to pri ženskah.

Prihajate iz doline Val Müstair, obrobne regije, kjer prevladuje tradicionalni model družine. Kako ste postali pooblaščenka za enakost med spoloma kantona Graubünden?

Moji starši so se iz doline Val Müstair izselili, saj tam ni bilo možnosti zaposlitve. Tako sem odrasla v različnih krajih po Graubündnu. Z dvajsetimi leti sem odšla študirat v Basel, a sem vedno vedela, da se bom nekega dne vrnila. Ko so bili moji otroci še majhni, smo se preselili nazaj v hribe, v Engadin.

Na srečo sem lahko poklic novinarka opravljala kot samostojno novinarsko dejavnost. Osredotočala sem se na politiko, zdravstvene in družbene teme ter se zelo kmalu srečala z vprašanji enakosti med spoloma. Intenzivno sem spremljala ženske v švicarski politiki. S študijem zgodovine sem preučevala tudi ženske v zgodovini. V sodelovanju z Rilke Redolfi sem leta 1997 ustanovila Arhiv ženske kulture (Frauenkulturarchiv). Ta projekt me je pripeljal v Chur in obenem na ta položaj.

Ali imajo ženske in moški različne vrednote?

Ne. Po dolgih letih preučevanja sem prišla do zaključka, da imajo ljudje enaka čustva in enake potrebe. Kar naprej se pojavljajo raziskave, ki zatrjujejo, da so ženske bolj čustvene in rahločutne, da se intenzivneje vključujejo v življenje ali naravo. Mislim, da to velja tudi za moške.

Potemtakem ni opravičila za različno porazdelitev vlog med moškim in žensko?

To je konstrukcija, ki je izšla iz naše družbe. Živimo v patriarhatu: še pred tremi, štirimi desetletji so bili moški v vseh zahodnih državah glava družine, ženska pa je

»Ljudje imajo enaka čustva in potrebe«

morala imeti dovoljenje, če se je želela na kakršen koli način udeleževati zunaj svojega doma. Zakonska določitev teh vlog kaže svoj vpliv še danes. Imamo sicer zakone, ki obravnavajo ženske in moške na enak način, kar pa se tiče vlog ženske in življenja v praksi, pa še zaostajamo.

Vloge so v kulturnem smislu globoko zakoreninjene. Ali je sploh mogoče kaj spremeniti v obdobju dveh, treh generacij?

V Uradu za enake možnosti poskušamo kaj spremeniti, vendar se pri tem ne slepimo. To je dolg proces, na katerega vplivajo številni dejavniki, med drugim politika, gospodarstvo in izobrazba.

Kaj lahko storijo ženske same?

Prvič, pomembno je, da se ženske seznanijo s preteklostjo, da bi dobile občutek za razlike, kot so obstajale nekdaj in kot obstajajo danes. Drugič, zdi se mi zelo pomembno, da zlasti mlade ženske razmišljajo o svojih željah in potrebah. Mlade ženske so pogosto polne navdušenja. Pravijo jim: »Ves svet je pred vami,

dosežete lahko vse, kar želite. Le od vas je odvisno, ali se boste uveljavile.« To je res, dokler so stare okoli 25 let. Nenadoma pa opazijo, da postane življenje težje v trenutku, ko se želijo odreči samskemu življenju.

Kako se razlikujejo vloge in možnosti žensk in moških v mestnih in podeželskih alpskih regijah?

Na podeželju je opaziti bolj tradicionalne modele vlog. Razlike med ženskami in moškimi so večje. Če je ženska zaposlena zunaj domače vasi, je takoj slišati komentarje. Večina žensk in družin z različnimi življenjskimi slogi pa živi v mestnem okolju, kar se odraža tudi na vlogah - manj je družbenega nadzora.

V Graubündnu govorijo tri jezike.

Ali opazite razlike?

Razlike med posameznimi jezikovnimi območji, seveda tudi znotraj teh območij, so precejšnje. Poleg graubündenske Renske doline je Graubünden urbana aglomeracija, ki se glede življenjskih razmer ne razlikuje veliko od kakšne metropolitanske regije. Menim, da so zlasti še italijanska jezikovna območja v Graubündnu

KULTURNA ZGODOVINARKA Z ALPSKIMI KORENINAMI

Silvia Hofmann (1954) vodi od leta 2003 Urad za enake možnosti v švicarskem kantonu Graubünden. Študirala je germanistiko, zgodovino in umetnostno zgodovino. Kot samostojna novinarka in urednica se je poglobljeno ukvarjala z družbenimi temami in vprašanji enakosti spolov. Leta 1997 je skupaj z Rilke Redolfi v Graubündnu ustanovila Arhiv ženske kulture. Je soizdajateljica knjižne zbirke Fraubünden – Frauen- und Geschlechtergeschichte. Je poročena in mati dveh odraslih sinov.

www.stagl.gr.ch (de/it/rm)

www.frauenkulturarchiv.ch (de)

še trdno zasidrana v tradicionalne okvire, čeprav je tam veliko močnih žensk. Primer je lahko Bergell, kjer občino že mnogo let vodi ženska in tudi številne druge javne položaje zasedajo ženske. Po drugi strani pa bomo v dolini Posciavo le redko srečali ženske, ki bi delovale na javnih položajih.

Ali je to povezano tudi z gospodarskimi dejavniki?

Prav gotovo. Poseben primer je Surselva. Ta regija, kjer govorijo retoromansko, je pretežno tradicionalno katoliška. Cerkev se je v socialno politiko vmešavala v obsegu, ki si ga danes ne moremo več predstavljati. To se je odrazilo v izrazito strogi spolni morali, zunajzakonska nosečnost je za žensko pomenila katastrofo, o kontracepciji ni bilo govora. Družine so imele osem, deset, dvanajst otrok, zato je bila tudi stopnja umrljivosti žensk visoka. Dekleta niso imela skoraj nobene možnosti za izobrazbo. Mnogo se jih je izselilo, ubežale so tako utesnjenim in težkim razmeram. Posledice je občutiti še danes: večina fantov in deklet v Surselvi se odloči za tradicionalne poklice.

Kako pa vloge vplivajo na izbiro poklica?

Mladi si morajo poklic izbrati v obdobju, ko iščejo svojo identiteto. Iščejo oporo in usmeritev in niso posebno odprti za drugačnost. Več podpore bi jim morali zagotoviti šola, poklicno usmerjanje in starši. Opazili smo, da imajo mlade ženske in moški boljše možnosti za, denimo, vajeništvo, če so pripravljeni izbirati zunaj tradicionalnih vzorcev.

Slovenija je edina alpska država s komunistično preteklostjo. Se je tam položaj ženske zaradi tega spremenil?

V nekdanjih komunističnih državah je bilo običajno, da sta bila zaposlena oba zakonca. Na voljo je bila infrastruktura, ki je prevzela gospodinjstva dela in skrb za otroke. Kljub temu pa so večino dela v gospodinjstvu opravile ženske. Ker so bile zaposlene tudi v poklicih, ki za ženske niso običajni, so pridobile drugačno obliko samozavesti. To vidimo danes tudi v politiki. V državah, kot je Slovenija, je delež žensk v politiki občutno višji kot pri nas.

S strani politike je takrat obstajal določen pritisk, da bi se zaposlilo več žensk in da bi jim mesto odstopili moški. Bi bilo danes tudi tukaj potrebnega več pritiska?

V našem političnem sistemu je to težko izvedljivo. Ponosni smo na avtonomijo naših občin, kantonov in regij. Vsaka vas je malo kraljestvo zase in prebivalci se še danes upirajo vsem pritiskom države, ki bi lahko spremenili krhko ravnovesje v vasi. Tema enakosti med spoloma, ki jo je država tako rekoč predpisala in je predvidena v ustavi, se razume kot nekaj, kar prihaja od zunaj. Najti je treba drug pristop, s prepričevanjem, ustvarjanjem

»Moški so spoznali prednosti enakopravnega partnerstva«

priložnosti in dajanjem vzorov. Dokler v politiki in gospodarstvu ne bo doseženo določeno število žensk, ki enostavno ukrepajo in ne le razpravljajo o tem, kako se v tem položaju počutijo ali kako morajo ravnati, tako dolgo bo to težko. Iz raziskav vemo, da bi moralo to število znašati okoli 40 odstotkov. Od takrat dalje bo veljalo, da so razmere »običajne«.

Za to bi bilo treba uvesti sistem kvot.

Če ni druge rešitve. V regiji obstajajo podjetja, ki sama določijo kvote, in posledice je že mogoče zaznati: odnosi so se spremenili, način komunikacije je drugačen, drugačna je samoumevnost.

Obstajajo tudi ženske, ki se ne želijo zaposliti. Kakšne spodbude bi morala država ponuditi, da bi polno izkoristile svoje potenciale?

Največja pridobitev procesa doseganja enakih možnosti je svobodna izbira. Vsaka ženska ima pravico, da je spoštovana zaradi izbire modela življenja, za katerega

se je odločila. Gre le za to, da nimamo okvirnih pogojev, ki bi ženskam olajšale uskladitev opravljanja nalog v službi in dela v gospodinjstvu. Če ne bi imeli starih mam in deloma tudi starih očetov, ki svojim hčeram in snaham priskočijo na pomoč pri varstvu vnukov, bi to bilo nemogoče ravno na podeželju. Skoraj v vsaki drugi družini so v pomoč stare mame. Tega ni mogoče zanikati. Po drugi strani pa nas ekonomske razmere silijo, da določen del k zaslužku prispevamo sami. Za to so potrebne dobre rešitve in več podpore podjetij, države in politike.

Mnoge ženske so prepričane, da je enakost med spoloma zagotovljena. Je starejša generacija zamudila priložnost, da bi jih ozaveštila o vprašanih enakosti med spoloma?

Verjetno. Bili smo tako zaposleni z izboljšanjem možnosti za ženske, da smo na mlado generacijo nekoliko pozabili. Vendar smo krmilo sedaj obrnili in intenzivno se ukvarjamo z mladimi glede izbire poklica, politike ali izobrazbe.

Ženske so sposobne ukrepati, kaj pa moški?

Dosežki na področju emancipacije žensk so polagoma začeli pozitivno vplivati tudi na moške. Ti opažajo, da lahko zanje pomeni razbremenitev, če nekoliko popustijo v svoji vlogi močnejšega, ki nudi podporo, in edinega hranitelja družine. Moški so spoznali prednosti enakopravnega partnerstva, v katerem se je sicer treba veliko pogajati, vendar jim tako partnerstvo daje tudi nove možnosti razvoja.

**Barbara Wülser (intervju)
in Caroline Begle (fotografija)**
CIPRA International

»Ne izberite najlažje poti!«

Kot ustanoviteljica IEDC – Poslovne šole na Bledu velja **Danica Purg** za eno od pionirk v Sloveniji. Svoj uspeh pripisuje predvsem osebni predanosti in zavzetosti.

Slovenija je bila prva tranzicijska država, ki je po preobratu ustanovila urad, pristojen za enake možnosti žensk in moških. A kdor misli, da se je enakosti med spoloma v Sloveniji in drugih srednjeevropskih državah namenilo več pozornosti in podpore šele po letu 1990, se moti. O tem priča moja zgodba.

Rojena sem bila v Halozah, takrat še večinoma nerazvitem delu Slovenije. Že v srednji šoli sem morala delati, da sem zaslužila denar, saj so moji starši le s težavo preživljali družino. V takih razmerah sem se hitro naučila, da je treba biti ustvarjalen in znati izkoristiti vsako priložnost za uresničitev svojih sanj. S takim odnosom so mladi v nekdanji Jugoslaviji – ne glede na to, ali je šlo za moške ali ženske – imeli številne priložnosti. Študirala sem lahko na pariški Sorboni, pa čeprav sem si morala denar za preživljanje zaslužiti kot pomivalka posode in au-pair. Leta 1985 mi je takratni

predsednik slovenske gospodarske zbornice predlagal, naj v Sloveniji ustanovim sodobno poslovno šolo. Na to ni vplivalo dejstvo, da sem ženska – svojo priložnost sem enostavno izkoristila.

Ko sem prvič slišala za »stekleni strop«, sem že bila direktorica poslovne šole. V zadnjih treh desetletjih se je na slovenskih visokih šolah število moških diplomantov povečalo za 130 odstotkov, število ženskih diplomantk pa za 300 odstotkov. Leta 2012 so ženske v Sloveniji predstavljale že skoraj dve tretjini visokošolskih diplomantov. In kje so te ženske danes? Na naših tečajih za mlade vodilne kadre znaša delež žensk blizu 50 odstotkov, včasih celo več. Pri magistrskem študiju in daljših študijskih programih se delež žensk zmanjša na 30 odstotkov, na seminarjih za najvišje vodilne delavce pa je ta delež še nižji.

Kje so direktorice, kje so ženske na vodilnih položajih? Prvi argument je seveda, da imajo družino, vendar pa imajo večinoma tudi partnerja. Če je to glavni vzrok za majhno število vodilnih žensk, mora za to obstajati tudi rešitev.

Zato moj nasvet mladim ženskam: ne izberite najlažje poti, iščite izzive in ne krivite drugih, ko vam ne uspe. Za svoj neuspeh ne pripisujte odgovornosti sistemu, staršem, učiteljem, sodelavcem ali partnerjem. Vedno znova poskušajte, odkrivajte in razvijajte svoje sposobnosti. Poiščite si mentorja ali mentorico, ki ji zaupate. Sodelujte v mednarodnih mrežah, podpirajte se med seboj – in nikoli ne obupajte!

Danica Purg

direktorica IEDC – Poslovne šole Bled, Slovenija

**Planinsko zatočišče Refuge
Tonneau sta leta 1938
zasnovala Charlotte Perriand in
Pierre Jeanneret.**

Nevidna ženska roka

Ženske se v arhitekturi težje uveljavijo in dosežejo prepoznavnost, poleg tega pa je prav na gorskih območjih večinoma samostojno opravljanje poklica pogosto težko uskladiti z družino.

PRITZKEJEVA NAGRADA 1979 – 2015

Zmagovalci zmagovalke

Člani žirije članice žirije

Štiriindvajsetletna Charlotte zbere ves pogum in stopi v arhitekturni biro v ulici Rue de Sevres 35 v Parizu, da bi se pri švicarskem arhitektu Charlesu Jeanneretu zaposlila kot oblikovalka. »Pri nas ne vezemo blazin,« ji suhoparno odgovori Jeanneret in pokaže vrata.

Pisalo se je leto 1927. Charles Jeanneret je pozneje zaslovel kot Le Corbusier, Charlotte Perriand pa se je uveljavila kot predstavnica avantgardnega oblikovanja, ki je temeljito spremenilo estetiko bivalnega prostora in uvedlo uporabo jekla in stekla za notranjo opremo.

Charlotte Perriand seveda ni bila edina, ki se je le s težavo uveljavila v svojem poklicu. Ženske so lahko samostojne poklice v številnih evropskih državah opravljale že od leta 1914, a šele Zaha Hadid je bila leta 2004 prva ženska, ki je prejela Pritzkerjevo nagrado za arhitekturo, ki se podeljuje že od leta 1979. Število arhitektov, ki so članice poklicnih združenj, je povprečno za tretjino manjše v primerjavi z moškimi kolegi.

ZAKAJ JE ARHITEKTK VEDNO MANJ?

Osrednji problem za take razmere je zagotovo združljivost poklica z družinskim življenjem. Obdobje, ko je treba čas posvetiti poklicu, so ravno leta, ko si večina žensk ustvari družino. Zlasti na podeželju in gorskih območjih ponudba otroškega varstva pogosto ni zadovoljiva. Delovna mesta s skrajšanim delovnim časom so redka. Arhitekturni biroji, ki jih vodijo ženske, so pogosto manjša podjetja ali podjetja z eno zaposleno žensko, pogosto tudi ne izpolnjujejo minimalnih pogojev za kandidiranje na večjih razpisih. V razpisnih komisijah običajno sedi le malo žensk, tako da pri vrednotenju projektov prevladuje moško stališče (gl. graf).

V Avstriji so ženske upravičene do treh let porodniškega dopusta. Kljub temu je Avstrija med alpskimi državami z 18-odstotnim deležem žensk v arhitekturnem poklicu na drugem najnižjem mestu. Najnižji delež izkazuje Švica z 12 odstotki. Najvišji delež ima s 65 odstotki Slovenija, sledijo ji Nemčija s 43 %, Italija z 38 %, kar je evropsko povprečje, in Francija s 33 %. Velika neenakost med ženskami in moškimi obstaja v vseh državah tudi pri plačilu, saj zaslužijo ženske na območju od Francije do Slovenije tretjino do polovice manj kot njihovi moški kolegi.

Številne ženske, tudi v Alpah, so za obvladovanje težav poiskale kreativne rešitve. Da bi okrepile svoj položaj v poklicnih združenjih ali da bi s sodelovanjem na platformah usklajevale naročila in zmogljivosti, so se združile in se med seboj povezale. Primer za to je odbor civilnih tehničark pri Zbornici arhitektov in inženirjev za Tirolsko in Vorarlberg, ki se redno sestaja in želi vključiti ženski aspekt kot kreativen prispevek k reševanju družbenih in ekonomskih vprašanj.

Za tehnične poklice bi lahko s ciljno usmerjenim obveščanjem navdušili že dijakinje. Več bi tudi morale tudi biti žensk v vlogi vzornic, ki bi pokazale, da znajo arhitektke ravno tako dobro kot njihovi moški kolegi projektirati zgradbe, načrtovati območja ali pripravljati izračune konstrukcije. ▲

Nicoletta Piersantelli

CIPRA International, arhitektka in krajinska arhitektka

»Jaz, na vrhu!«

Ženske so imele pri osvajanju alpskih vrhov že od vsega začetka pomembno vlogo – iz ozadja.

Številne so se povzpele na gorske vrhove, ker niso želele slediti družbenim konvencijam, drugim je šlo za politično stališče.

Onstran družbenega nadzora: ženske naveze v Alpah okoli leta 1910

Kot številne druge zgodbe je bila tudi zgodba o alpinizmu dolgo časa moška zgodba. Cel legendarni plezalec Paul Preuss, ki je s svojo sestro Mino in prijateljicama Emmy Eisenberg in Annie Gibian opravil zahtevne plezalne ture, je z veliko mero sarkazma izjavil, da pomeni »ženska za alpinizem propad.« Planinski pisatelj Franz Nieberl je leta 1922 ženskam svetoval, naj svoj nahrbtnik nosijo same, v kočah pokažejo gospodinjske kreposti in »naj za božjo voljo ne postanejo kakšne divje gorske babure.«

Pa vendarle: ženske so na gorskih območjih že od nekdaj imele pomembno vlogo. Tu so bile vedno prisotne kot gorske kmetice, alpsko regijo so že zgodaj odkrivala kot turistke in alpinistke. V Ženskem muzeju v avstrijskem Hittisauu je na ogled razstava, ki je

bogato pričevanje o začetkih alpinizma od leta 1750 pa do danes s posebnim poudarkom na ženskih alpinistkah (gl. uokvirjeno besedilo). Razstava prikazuje tudi ženske, ki so od nekdaj živle in delale v gorskem okolju: kmetice, planšarice, nosačice prtljage turistov, tihotapke, oskrbnice v planinskih kočah itd.

»HOTETI POMENI USPETI«

Prva ženska, ki je leta 1800 osvojila Mont Blanc, je bila 22-letna Marie Paradis, ki je vrh dosegla skoraj po naključju. Za plemenito Francozinjo Henriette d'Angeville je bila osvojitve najvišjega alpskega vrha življenjski sen. Organizirala je veliko ekspedicijo in leta 1838 dosegla vrh Mont Blanca. »Hoteti pomeni uspeli,« je leta 1838 samozavestno zapisala v sneg.

Želja po novih dosežkih pa je številne ženske motivirala v manjši meri kot želja, da bi se uprle družbenemu nadzoru in se izvile iz njegove utesnjenosti. To je z velikim veseljem do izzivanja počenjala avtorica uspešnih romanov George Sand, ki je bila tudi ustanoviteljica kluba Club Alpin Français. Najstarejše in najpomembnejše planinsko društvo Ladies' Alpine Club je bilo ustanovljeno leta 1907 v Londonu in kot prva predsednica je bila izvoljena pionirka planinstva Elizabeth Main Le Blond.

Fanny Bullock Workman je leta 1906 na gori Karakorum v Pakistanu nosila tablo z napisom »Votes for Women«, Annie Smith Peck si je ob vzponu na goro Huascarán v perujskih Andih narisala brke. Za obe je bil alpinizem tudi sredstvo za izražanje zahteve za volilno pravico žensk.

V čem se moški odnos do gora razlikuje od ženskega? V ničemer, bi lahko pragmatično domnevali. A dojemanje pokrajine je družbeno-kulturno pogojeno, kar pomeni, da pri tem vendarle obstaja razlika med spoloma. Ta različna dojemanja je mogoče opaziti pri umetniških delih, ki so prav tako razstavljeni v ženskem muzeju v Hittisauu. ▲

Stefania Pitscheider Soraperra in Ingrid Runggaldier
Ženski muzej, Hittisau/A

KULTURNOZGODOVINSKO PRIBLIŽEVANJE

Razstava Jaz, na vrhu! Zgodba o ženskem alpinizmu v avstrijskem Hittisauu bo odprta do 26. oktobra 2016. Predstavljene so pomembne alpinistke 20. stoletja, njihovi motivi in cilji. Razstava ne prikazuje kronologije njihovih uspehov in dosežkov, temveč se osredotoča na posamezne osebnosti.

Ženski muzej in CIPRA vabita 23. in 24. oktobra 2015 na simpozij, na katerem bodo sodelovali predavatelji in predavateljice iz politike, raziskovalnih krogov in civilne družbe. Na odru in delavnicah bodo razpravljali o perspektivah in potencialih žensk na območju Alp. Simpozij bo potekal v nemškem jeziku. Udeležbo sporočite CIPRI International po telefonu +423 237 53 53 ali na international@cipra.org.

www.frauenmuseum.at (de)

Sistem izmenjave na regionalni ravni

Levo:
Trajnostni način gospodarjenja z
gorskimi travniki prinaša koristi
ljudem, živalim in rastlinam.

Desno:
Les je ena od surovin, ki nam jih
daje alpska narava.

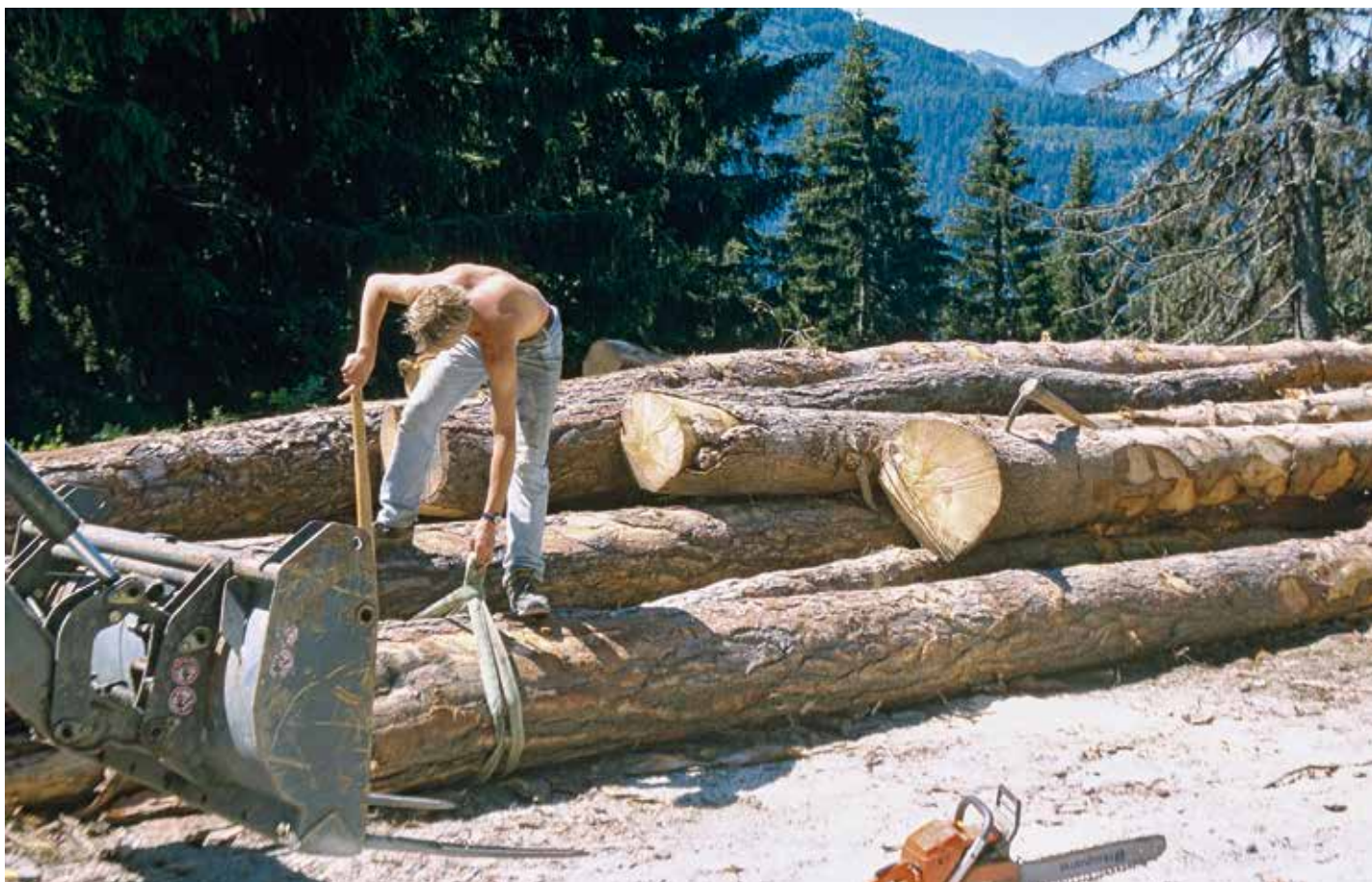
Če želimo varovati in ohraniti biotsko raznovrstnost, bo treba povečati vrednost storitev, ki nam jih zagotavljajo naravni ekosistemi. Pogoj za to je okrepljeno teritorialno sodelovanje, zlasti med metropolitanskimi in gorskimi območji. Prav ta cilj pa si je z udeležbo v mednarodnih dejavnostih postavila CIPRA.

Poletja bo kmalu konec. Dopustniki iz Berlina, Briançona, Züricha, Malbuna ali Bovca so v topli polovici leta na svojih pohodniških turah po Alpah občudovali cvetoče travnike, gozdove in gorske potoke. Večina od njih si verjetno ni ukvarjala z dejstvom, da ti čudeži narave nimajo le estetske vrednosti, ampak opravljajo za prebivalstvo Srednje Evrope tudi številne dragocene storitve. Te t. i. ekosistemске storitve označujejo koristi, ki jih imajo ljudje od ekosistemov in ki močno vplivajo na kakovost njihovega življenja. Kakovosten zrak in čista voda, hranilnik CO₂, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, rekreacijski in sprostitveni prostor in

obnovljivi viri energije – vse to so le nekatere storitve, ki jih zagotavlja narava v Alpah. Čim bolj neokrnjeni in »zdravi« so ekosistemi, tem bolj raznolike in obsežne so njihove storitve. Za uspešno delovanje naravni procesi potrebujejo čas in prostor, ohraniti pa je treba biotsko raznovrstnost.

VSE BREZPLAČNO?

Od ekosistemskih storitev imajo koristi tako ljudje na območju Alp kakor tudi zunaj njega, zlasti v velikih mestih na obrobju Alp. Prebivalstvo Alp in tudi mest je prepričano, da so storitve ekosistemov brezplačne. Tako eni kot drugi na različne načine prispevajo k temu, da je vedno več ekosistemov poškodovanih ali uničenih. Gospodarska rast je in ostaja glavni cilj javne politike in uprave, to pa pogosto še povečuje pritisk na alpske ekosisteme. Na svetu je ogroženih 60 odstotkov ekosistemov, obstaja pa tudi nevarnost, da bo v Alpah do leta 2100 izginilo 45 odstotkov rastlinskih vrst. Gorske skupnosti gledajo na varstvo narave pogosto kot na oviro za (gospodarski) razvoj, prednost pa dajejo novim infrastrukturom. Pogosto se varstvo narave obravnava kot potratna naloga, ki nič ne prinaša. Prebivalstvo in nosilci odločitev z mestnih območij pa živijo daleč od narave in se za ohranjanje ekosistemov ne čutijo odgovorne.

Različni mednarodni programi prispevajo k temu, da ljudje ekosisteme in njihove storitve bolje razumejo in priznavajo njihovo ekonomsko vrednost. V okviru projekta recharge.green je CIPRA s projektnimi partnerji javnim upravam ponudila orodja, s katerimi je mogoče objektivno ovrednotiti stroške proizvodnje energije iz obnovljivih virov in izdelati njihovo primerjavo z drugimi ekosistemskimi storitvami. Čeprav je vrednost teh storitev včasih težko izraziti v evrih ali frankih, pa lahko te metode prispevajo k temu, da bo javna politika storitvam narave posvetila več pozornosti. Ekosistemske storitve pripomorejo tudi k ozaveščanju nosilcev odločitev o storitvah ekosistemov in utirajo pot manj uničujočim oblikam rabe.

Partnerji projekta greenAlps, med njimi tudi CIPRA, vztrajajo, da se logika naknadnih nadomestil za okoljsko škodo nadomesti s sistemom vrednotenja in plačevanja ekosistemskih storitev, saj bo ohranitev ekosistemov dolgoročno zmanjševala stroške in izboljševala blaginjo. Če navedemo primer: rečni ekosistemi v svojem naravnem stanju odpravljajo potrebo po stroškovno intenzivnih ukrepih za zaščito pred poplavi.

SODELOVANJE MORA BITI NA ENAKOVREDNI RAVNI

Ekosistemski pristop omogoča drugačen pogled na porazdelitev blaginje, odgovornosti in nalog. Z njegovo pomočjo se gorska območja ne obravnavajo le kot regije, katerih razvojne možnosti so omejene in jih je treba subvencionirati. Gorska območja in njihovi ekosistemi zagotavljajo storitve visoke vrednosti, ki jih je ravno tako treba plačati kot storitve, ki jih zagotavljajo mesta na področju zdravstva, izobraževanja in dostopnosti.

Projektni partnerji projekta greenAlps so mnenja, da je za boljše vrednotenje in upravljanje ekosistemskih storitev potrebno tesnejše sodelovanje različnih udeležencev na vseh področjih in območjih v okviru »delovnih regij«. Javne uprave imajo pri tem ključno vlogo povezovalnih členov med strokovnjaki in nevladnimi organizacijami, politiko in lobisti.

Primeri sodelovanja med alpskimi mesti in gorskimi območji že obstajajo, denimo med pilotnimi regijami znotraj ekološke povezanosti Alpske konvencije, regijami programa LEADER ter regijskimi naravnimi parki in njihovim vplivnim območjem. Vendar pa v Alpah primanjkujejo ustrezna struktura in instrumenti za uspešno sodelovanje z okoliškimi metropolitanskimi območji. Korak v pravo smer bi lahko bila Evropska strategija za alpski prostor, saj ta kot temeljna načela opredeljuje enakopravno sodelovanje med jedrnimi območji in metropolitanskimi območji kot tudi ohranitev ekosistemov in njihovih storitev. ▲

Claire Simon

CIPRA International

www.recharge-green.eu
www.greenalps-project.eu (en)

Od Kirune do Olette

Ali je trajnostna gradnja od arktičnega polarnega kroga pa vse do Sredozemlja lahko realnost? Pilotne regije, ki so sodelovale v projektu MountEE, Norrbotten in Dalarna (Švedska), Furlanija (Italija), Rona-Alpe in Pireneji (Francija) ter Vorarlberg (Avstrija), so pokazale, da lahko uresničevanje takega cilja uspeva v različnih podnebnih pasovih, saj je bilo v zadnjih treh letih na njihovem območju zgrajeno ali prenovljeno 36 javnih stavb, kot so npr. šole ali občinska poslopja. Objekti so zgrajeni iz domačega lesa ali iz kamna, v pasivnem standardu in skladno z zahtevami sodobne arhitekture. Tovrstne primere ponazarjajo nova mestna hiša v švedski Kiruni, stavba, v kateri so prostori Narodnega parka v francoskem mestu Olette, in šolski objekt v italijanskem Zragradu (Sagrado). Ključ do uspeha je bil celovit, strukturiran in profesionalen pristop k celotnemu procesu gradnje, torej od načrtovanja do vzdrževanja, in v tem okviru je bil tudi izdelan t. i. storitveni paket trajnostne gradnje za lokalne skupnosti. Projekt, ki ga je podprla EU v okviru programa Inteligentna energija Evropa, je vodila CIPRA.

www.cipra.org/sl/mountee

Mobilnost na filmskem traku

Kako poteka prevoz ljudi in blaga prek Alp? Kakšna bo naša mobilnost čez 25 let? CIPRA je v okviru projekta Youth Alpine Dialogue – Alpski dialog med mladimi 36 mladih iz šestih alpskih držav povabila k sodelovanju v razpravi o tovrstnih vprašanjih. Mladi so na to temo opravili pogovore s predstavniki in predstavnicami politike, prebivalstvom in drugimi mladimi, njihove odgovore pa zabeležili še na filmski trak. Nastala je mešanica večjezičnih in v angleščino prevedenih izjav udeležencev o mobilnosti po alpskem loku, ki kaže različne poglede ter za posamezne države značilne izzive in načine delovanja ter pristope, pa tudi skupne značilnosti. Estelle, študentka iz Francije, je ob tej priložnosti denimo povedala, da »bo do leta 2040 zaupanje med ljudmi večje, to pa pomeni, da se bosta lahko storitvi, kot sta deljenje avtomobila in štopanje, razvijali še naprej.« CIPRA je projekt skupaj z dvanajstimi partnerskimi organizacijami izvajala od januarja 2014 do junija 2015. Projekt Alpski dialog med mladimi sta finančno podprla program EU Mladi v akciji in Sklad Gerde-Techow.

www.cipra.org/sl/mladi

Barometer za Alpe

Katere so teme in razvojni trendi, ki bodo najpogostejše pomenili izziv za Alpe v prihodnje, je vprašanje, ki si ga CIPRA postavlja v okviru svojega novega projekta alpMonitor, v katerem gre v prvi vrsti za nadaljnji razvoj treh poročil o Alpah, ki so se izkazala kot primer dobre prakse. Sprememb, zlasti neopaznih, pogosto ne zaznamo ali pa se to dogaja le v posameznih primerih. Problemi ostajajo v središču javne pozornosti le krajši čas, potem pa spet izginejo iz zavesti ljudi in odstopijo prostor drugim temam. Zaradi tega je težko opredeljevati trende in razvoj potencialov ter dolgoročno reševati izzive. CIPRA bo v okviru novega projekta na podlagi znanstveno utemeljenega pregleda stanja o izbranih in v prihodnost usmerjenih temah pridobivala ključne podatke in spoznanja, jih postavila v širši kontekst in pripravila njihovo razlago. Projekt alpMonitor, katerega podatki se bodo redno posodabljali, bo tako omogočil vpogled v stanje Alp za daljše obdobje. Rezultati bodo obdelani in pripravljeni za širšo javnost, objavljeni pa bodo na različnih kanalih.

www.cipra.org/sl/alpmonitor

» Naredimo spremembo! «

Izjava starogrškega filozofa Heraklita iz Efeza, da so edina stalnica v našem življenju spremembe, velja tudi za Alpe. O tem, v katero smer naj gredo te spremembe, lahko sodočimo tudi mi, naj si bo osebno ali v smislu družbenopolitičnega delovanja, na področju varstva okolja in narave, v prostem času ali mobilnosti – vedno gre za to, da preučimo in raziščemo okvirne pogoje in manevrske prostore. CIPRA se bo tej temi posvetila na svoji letni konferenci ki bo 25. in 26. septembra 2015 v Ruggellu v Lihtenštajnu. Konferenca, ki bo potekala pod naslovom »Naredi spremembo! Da ne ostane le pri dobrih namelih«, je nadaljevanje teme, ki

je bila v središču pozornosti na lanskoletni strokovni konferenci, tj. kakovosti življenja in upravljanja virov. Ukrepiti je treba, da se bo kaj spremenilo in da se bomo spremenili tudi sami. O tem, kako lahko to uspeva v praksi, bo govorila Annette Jenny, vodja projektov v podjetju econcept. Poleg tega bo razprava tekla o primerih dobre prakse in možnostih za spremembe. Na letno strokovno konferenco prihajajo tudi mladi, ki sodelujejo v projektu Youth Alpine Express, udeležencem pa bodo predstavili svoje ideje in izkušnje s trajnostnim potovanjem.

www.cipra.org/sl/sk2015

www.youthalpineexpress.eu (en)

Mladi v sodelovanju s politiki ...

CIPRA s projektom Youth Shaping Alpine Municipalities pomaga mladim, ki želijo v domači občini prevzeti odgovornost za lastne interese, in spremlja odrasle, ki jim bodo v tem participativnem procesu prepustili pristojnost odločanja. V zadnjih šestih mesecih so se obiskali mladi, mladinski delavci in politiki iz sedmih partnerskih občin. Delegacija iz Trenta je tako spoznala sonthofenski mladinski parlament, mladi iz Bolzana pa so na obisku v Idriji izvedeli, kako mobilni so mladi Idrijčani. Prav tako so mladi v okviru presoje upoštevanja načel trajnosti v domačih občinah preverjali, koliko so te usposobljene za delovanje v prihodnosti; na tej podlagi v vseh občinah že nastajajo projekti, v katerih skupaj delujejo mladi in politiki. Zaključna prireditev projekta, ki bo odprta za javnost, bo potekala od 8. do 10. oktobra 2015 v Lihtenštajnu.

www.cipra.org/sl/mladi

Varstvo podnebja zdaj!

Podnebne spremembe so globalni fenomen. Za uspešno spopadanje z vzroki in posledicami podnebnih sprememb je nujno potrebno varstvo podnebja na lokalni ravni. Lokalne skupnosti so se znašle na stičišču. CIPRA bo še pred podnebno konferenco Organizacije združenih Narodov v Parizu skupaj z mrežama Alpsko mesto leta in Povezanost v Alpah organizirala strokovni posvet, ki bo posvečen prav varstvu podnebja na lokalni ravni v Alpah. Strokovno znanje s posveta bodo občine lahko dobro izkoristile in spoznale primere dobrih praks iz Alp. Konferenca bo 29. in 30. oktobra 2015 v Benediktbeuernu v Nemčiji, financirana pa bo s strani nemške okoljske fundacije in Zveznega ministrstva za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost.

www.cipra.org/sl/konferenca2015

Dol s poševnicami, dol z obrazili!

Nekaj vam moram priznati. Pravzaprav nisem nikoli hotela postati to, čemur pravijo varuhinja alpskega sveta. Moj sanjski poklic je bil – pozor! – kamnosek. Žal pa takrat, ko sem še intenzivno razmišljala, da bi zakorakala na tako pot, poklicnega naziva za ženske, kamnosekinje, še nismo poznali. Raje sem se uklonila realnosti in se na začetku devetdesetih odločila za študij.

S spolno občutljivo rabo jezika sem se prvič soočila v Zürichu, kjer sem študirala. Takrat se je tudi pojavila feministična lingvistika, razplamtele so se prve razprave o rabi priponskih obrazil za ženski par moškemu in obratno, na dolgo in široko se je razpredalo o razlikah med moškim in ženskim govorom. Kamen spotike je postala zlasti uporaba generičnega, nezaznamovanega moškega slovničnega spola, ki samodejno vključuje tudi oblike ženskega spola. Kakorkoli, nisem se vmešavala, vse v upanju, da ga ne bi kaj polomila, in si za prvo seminarsko nalogo izbrala raje prikladnejšo temo: otroški jezik ... Ta se mi je zdela manj škodljiva in manj nevarna. Postala sem novinarka. Z enakopravnostjo spolov v jeziku si najprej nisem kaj dosti belila glave. Šele ko sem začela delati v CIPRI, se mi je počasi začelo svitati: jezik je vendar simbol, simboli pa se hranijo iz vrednotnih usmeritev in obratno. Gender diversity v povezavi s cultural diversity v petih jezikih – izziv sem sprejela. Uresničevanje moje namere, da spoštujem spolno občutljivo rabo jezika, mi ni vedno uspevalo. Medtem ko so moji sodelavci in sodelavke, katerih materni jezik je prav tako kot moj nemški, nasprotovali doslednemu zapisovanju velike črke i sredi besed, znamenitemu Binnen-I, ki poimenuje skupino osebkov različnega spola (npr. JägerInnen), sem se jaz upirala oklepajem in poševnicam, ki so mrgoleli npr. v varuhih(-injah) Alp ali študentih/-kah. Pač različnost pogledov znotraj CIPRE. Ko pa sem nedavno pripravljala številko revije, ki jo zdaj imate v rokah, sem izvedela, da sem bila povsem v zmoti: zaradi pretirane rabe omenjenega Binnen-I naj bi bili zdaj diskriminirani moški! Zato vam obljubim: za naslednjo številko revije Alpe na odru bomo opravili obojespolno redakcijo in besedila bodo dosledno napisana v maniri spolno občutljivega jezika: vseskozi, vestno, natančno in do zadnje vrstice bomo navajali obe obliki, moško in žensko. Resda bodo naša besedila daljša, prevodi dražji, publikacije obširnejše in težje, a veselje nad zajetno pošto pošiljko bo toliko večje!

Lepo vas pozdravljam

Barbara Wülserjeva

Barbara Wülserjeva

odgovorna za odnose z javnostmi pri CIPRI International

Prostor ni neskončen

Oblike rabe prostora so različne, to pa občasno povzroča konflikte. Novejše oblike rabe nakazujejo, katere bi bile ustrezne rešitve: urejanje skupnih vrtov, preoniranje površin v skladu s potrebami, skupna uporaba športne infrastrukture na občinski ravni. Take rešitve prispevajo h gospodarni rabi tal kot omejenega naravnega vira in tudi h kakovostnejšemu življenju. Včasih je bila zgoščena gradnja v Alpah stalna praksa - kaj pa danes? Odgovore na vprašanja, kaj vse se dogaja v različnih življenjskih prostorih, kako so ti prostori med seboj povezani in kako bi lahko uskladili različne zahteve do rabe prostora, bo iskala naslednja, tj. 101. številka revije Alpe na odru. **Naslednja številka bo izšla poleti 2016.**

Fotografija: Bronco Oostermayer / flickr

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

